

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veřejná správa

Katedra právní teorie

Bakalářská práce

Interpretace neurčitých pojmů ve správním právu

Rostislav Zelený

Brno 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Interpretace neurčitých pojmů ve správním právu* zpracoval sám. Veškeré zdroje informací, které jsem použil pro sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 25. 10. 2013

Rostislav Zelený

OBSAH

1. Exordium: Program bakalářské práce a předpoklady vědeckého poznání	3
2. Narratio: O právu, jeho interpretaci a přirozeném jazyce.....	4
2.1 Dvojakost práva: právo coby formální estetická kategorie a právo coby normativní společenská instituce.....	4
2.2 Interpretace v právu a její dvojí pojetí	6
2.3 Binární jazykový znak: jeho pojmenování a usouvztažnění v žánrově zapojeném a situačně ukotveném textu a jeho diferenční interpretace	10
3. Argumentatio: Neurčité pojmy ve správním právu a jejich interpretace	13
3.1 Interpretativní sémantika neurčitých pojmů	13
3.2 Interpretace neurčitých pojmů v rovinném stratifikačním popisu	16
3.3 Funkce neurčitých pojmů ve správním právu a správní uvážení.....	18
3.4 Neurčité pojmy invariantní a variantní, generické a specifické	22
4. Conclusio: Neurčité pojmy – otázky a úkoly	26
Résumé:.....	27
Anotace:	28
Seznam použité literatury:	29
Seznam použité legislativy a judikatury:	31
Seznam použitých zkratk:.....	32
Seznam příloh:.....	33

1. Exordium: Program bakalářské práce a předpoklady vědeckého poznání

Dříve než se skutečně dotkneme předmětu předkládané bakalářské práce, pozastavme se nad popisem bakalářské práce v tom nejobecnějším a nejširším smyslu. Má-li být práce disertační prací objevnou a práce magisterská prací popisnou, prací bakalářskou se klade na autora jediný úkol, a to pochopit základy tvůrčího a akademického psaní a poznat, že věda není ničím jiným než kulturní činností, jejíž produkty jsou toliko intelektuální konstrukty každého, kdo právě vědu pěstuje. Toto poznání pak cíleně připravuje každého bakaláře na magisterské popsání a doktorské sepsání jednoho takového **ROZUMOVÉHO** konstruktu. A tato definice platí pro všechny vědy, nevyjímaje vědy exaktní. Vědecký intelektuální konstrukt se povětšinou, neřkuli vždy realizuje jako prostý text a kupodivu se takovýto vědecký text v obecných rysech jeví stejně jako text umělecký. I ten je autorským intelektuálním konstruktem. Jediné, co oba od sebe odliší, je bytostný předpoklad vědecké **ROZUMNOSTI**.

Co si představit pod *rozumným konstruktem*? Ať si věda za předmět poznání vyhradí jakýkoli jev a upřednostní jakoukoli metodu, bude rozumná pouze tehdy, je-li, co se metody (formy) týče, vnitřně **BEZESPORNÁ**, a pouze v případě, je-li, co do předmětu (obsahu), **VYČERPÁVAJÍCÍ**. A právě a pouze takové bezesporné a vyčerpávající poznání se může pokládat za rozumné. My si jej pojmenujme jako **TEORIE**. Bezespornost teorie je jev čistě imanentní, zajišťuje její logickou konzistenci, vyčerpávajícnost teorie teorii naopak přesahuje a zajišťuje, aby byl postižen celý předmět bádání a nebylo tak možné novým poznáváním nabízenou teorii vyvrátit. A proto vnitřní bezespornost a předmětná vyčerpávajícnost představují dvě nepostradatelné podmínky pro předkládanou práci *Interpretace neurčitých pojmů ve správním právu*.

Představit *interpretaci neurčitých pojmů ve správním právu* lze dvojím způsobem. Chceme-li se zabývat interpretací neurčitých pojmů ve správním právu, můžeme se buď bez bázně pustit do zběžné činnosti vyhledávání čehosi, co v právní praxi obecně uznávané neurčité pojmy (tj. např. *veřejný zájem*, *vážný důvod* aj.) v právních předpisech správního práva zběžně představují, a na základě určité interpretační praxe, čerpající ponejvíce pak z oblasti judikatury, docházet k jistým zobecňujícím vědeckým závěrům, a popravdě se ani takového „manuální“ činnosti nevystříháme. Odmítněme však takový čistě deskriptivní způsob práce, neboť bychom nebyli s to splnit námi dvě vymezené podmínky rozumného poznání. Pokusme se raději nejprve porozumět jejímu ryzímu názvu. Pokusme se jej i jeho jednotlivé části (*interpretace*, *neurčitý pojem*, *právo*, *potažmo správní právo*) definovat úžeji a za užití některých teoretických poznatků francouzské interpretativní sémantiky představené F. Rastierem a české strukturalistické lingvistiky započaté V. Mathesiem vymezit všechny v určitých definičních oborech, dát jim konkrétní obsah a takto vytvořený pojmový aparát následně uvést do vzájemných souvislostí. Teprve poté takového teoretické uvažování opřeme o pozorovanou realitu a praktickou reflexí nabízenou teorii otestujeme.

2. Narratio: O právu, jeho interpretaci a přirozeném jazyce

Abychom dostali své první podmínky řádné teorie, tedy podmínky *vyčerpávající*, je zapotřebí zajistit přesnou definici předmětu naší práce. Ze souloví „interpretace neurčitých pojmů ve správním právu“ vyplývá, že nezbyde jiná možnost, než jednoznačně určit definiční obor kategorie *neurčitého pojmu*, avšak nikoli toliko obecně, nýbrž v rozsahu *správního práva*, současně nesmíme opominout uchopit a pojmenovat kategorii *interpretace*. A vše uspořádat tak, aby nebylo pochyb o vnitřní *bezespornosti*. A abychom byli s to takové pojmy vůbec jakkoli definovat, nezbude, než je samotné nastínit v širším pojetí vědeckého studia.

2.1 Dvojakost práva: právo coby formální estetická kategorie a právo coby normativní společenská instituce

2.1.1 Tak jak antičtí filosofové započali, tak filosofové osvícenství pokračovali v základním rozdělování vědeckého poznávání, které podělili mezi studium čisté formy, tedy jistého odrazu a uspořádání přijímané skutečnosti lidským rozumem na jedné straně a studium samotné empirické zkušenosti a zobrazované reality na straně druhé. Býti čistou (formální) vědou pak připadlo logice. Vědy materiální (empirické) se ještě dále dle svého předmětu rozešly na vědy o zákonech **PŘÍRODY** a vědy o zákonech **SVOBODY**. A obojí vědy s sebou zároveň přinášejí studium své čisté formy (u Kanta vznešeně označované *zkušenosti a priori*).¹ Pro zákony přírody následně platí, že takovou čistou, předzkušenostní skutečnost představuje prostor nebo kvantita a disciplína, které studium těchto abstraktních forem v rámci zákonů přírody připadlo, je matematika. Býti naukou o jevech prostě empirických tak zůstalo fyzice.

poznání
čisté a
empirické

Jaké jsou však předzkušenostní, čisté formy svobody? Lze za ně považovat některé Aristotelovy nebo Kantovy *kategorie*? Nebo Foucaultovo *epistémé*?² Levi-Straussovou *strukturu*? Do určité míry a tak trochu v duchu eklektismu se shodneme s každým z výše uvedených. Jsou to struktury lidského vidění a chápání pozorovaného světa svobody. Tvarují lidské porozumění, vytváří jistý univerzální rámec přístupné okolní reality duchovního světa. Tyto struktury nestojí mimo lidské rozvažování, nejsou obsaženy v samotné skutečnosti (ve věci an sich), pouze přinášejí jisté predikáty hodnocení, do nichž lze empiricky poznávané společenské jevy zasadit. Pouze pro názornost uveďme jeden z možných pohledů na věc:

¹ Srov. KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 1990, 128 s.

² Podrobněji např. HLAVÁČ, Ivo. Slova a věci: Rozhovor s Michelem Foucaultem. In *Literární texty*, 2000. Dostupné z: <<http://www.inext.cz/texty/No20/rozhovor.html>>

„My main object in this paper is to try to define more precisely the most important question, which, so far as I can see, is really at issue when it is disputed with regard to any predicate of value, whether it is or is not a "subjective" predicate. There are three chief cases in which this controversy is apt to arise. It arises, first, with regard to the conceptions of "right" and "wrong," and the closely allied conception of "duty" or "what ought to be done." It arises, secondly, with regard to "good" and "evil," in some sense of those words in which the conceptions for which they stand are certainly quite distinct from the conceptions of "right" and "wrong," but in which nevertheless it is undeniable that ethics has to deal with them. And it arises, lastly, with regard to certain aesthetic conceptions, such as "beautiful" and "ugly;" or "good" and "bad," in the sense in which these are applied to works of art, and in which, therefore, the question what is good and bad is a question not for ethics but for aesthetics.“³

2.1.2 A možná se na tomto místě mnoho prakticky zaměřených právníků vzepře a bude tento pokus o vymezení práva považovat za šílený, ale za jednu z těchto kategorických hodnot považujeme i my *právo* a *povinnost* a identifikujme se vědomě s Moorovým pojetím citovaným výše (vlastní překlad nabízím v příloze). Právo v jeho nejpřirozenější podobě se tak stává toliko čistou formou projevů lidské svobody, nepředstavuje samotné lidské jednání a chování, pouze toto **KATEGORIZUJE** tak, že každému lidskému jednání přisuzuje v rozumovém hodnocení buď rys „správnosti“ nebo „chybnosti“. Společně s morálkou a harmonickými hodnotami krásy vytváří celistvý myšlenkový aparát, bez něhož nelze o člověku a společnosti v kontextu svobodného světa, načež i v rámci humanitních věd, hovořit. Tak jak jsme přisoudili matematice studium čisté formy v oblasti zákonů přírody, estetice coby disciplíně přisoudíme studium všech těchto struktur a forem, tedy i práva (sic!), v oblasti zákonů svobody. (Předmět estetiky tak na rozdíl od Moora rozšířme na celý tento formální aparát).

*kategorie
práva*

Tímto však nezavrhujeme v žádném případě jurisprudenci, ba naopak. Definujeme ji. Určujeme její předmět i cíle. Neboť právo se vpravdě realizuje a zároveň ukazuje coby konkrétní systém norem, tedy systém obecně závazných pravidel chování jedince ve společnosti (ať již v subjektivním, či objektivním pojetí). Právo v tomto pojetí představuje **INSTITUCIALIZOVANÝ**, obecně platný, uznávaný a mocensky využívaný soubor povolených a příkázaných činností, stavů, jednání a chování subjektů určité společnosti, řečeno v tom nejširším zobecnění. Každé lidské jednání lze následně hodnotit nejen esteticky coby jednání správné, nebo naopak chybné v nitru vlastního rozvažování, ale rovněž jej lze porovnávat ve vztahu k právu již institucionalizovanému, zdali je s ním v souladu, či nikoli, a nezbytnou součástí takového porovnávání je právě (dále vyložený) pojem interpretace.

*instituce
práva*

Předkládáme zde tedy dvojí chápání práva, první pojetí práva coby čisté kategorie, jež přenecháme estetikům, a druhé pojetí práva coby instituce, jurisprudenci již vlastní.

³ MOORE, G. E., The Conception of Intrinsic Value. In: MOORE, G. E. *Philosophical Studies*, 1922. Dostupné z: <<http://www.ditext.com/moore/intrinsic.html>>. (Český překlad uvádím v příloze č.1 této práce.)

2.2 Interpretace v právu a její dvojí pojetí

2.2.1 Ačkoli je pojem *interpretace* výraz s dosti širokým významem⁴, vžil se do obecného podvědomí zejména v souvislosti s přirozeným jazykem a nejtěsněji s výkladem slovesného umění. Prvopočátky tohoto pojmu lze datovat k době, kdy se začala s širším kulturním rozvojem objevovat i různá chápání a výklady Písma, tedy jednoho a téhož textu. K jedné formě se objevuje několik obsahových porozumění, což je fakt neslučitelný s principem jediné, konečné pravdy. Sama interpretace, její formy a funkce se tak stávají předmětem vědeckého studia, které nabízí rozličné méně či více složitější definice. My zde uvedme právě jednu z těchto definic: Hlouch vymezuje interpretaci jako *proces přidělování významu znakům*.⁵ Přijměme takovou definici. Pouze ji nepatrně terminologicky pro vlastní potřebu upravme.

Interpretací chápeme takový *rozumový proces*⁷, během něhož se právě určitému VÝRAZU přiděluje právě určitý VÝZNAM. A dodejme, že výrazem může být cokoli, co může nést význam. A významem je to, co se realizuje právě prostřednictvím jisté formy (výrazu). Podstata obou pojmů je tak vzájemně podmíněna, nelze proto definovat výraz bez významu a naopak. A tato podmíněnost se ukazuje právě jako binární povaha jakéhokoli znaku (dále kap. 2.3).⁸ Ten vzniká právě spojením výrazu a významu a tím získává zároveň schopnost odkazovat k jevu do vnějšího světa (o tom dále níže). Z výše uvedeného pak vyplývá, že interpretace není toliko prostředkem k pochopení výtvarů přirozeného jazyka - slov a textů, nýbrž interpretovat můžeme i výrazy nejazykové, nebo dokonce z lidského světa nepocházející, jako je určitý výraz tváře, chování šelmy před útokem, či nízko létající vlaštovky...

2.2.2 Pokud jsme výše definovali interpretaci jako rozumový proces, nemůžeme přehlédnout její subjektivní charakter, tj. dominantní postavení subjektu v procesu poznávání a porozumění se všemi vlastnostmi a činnostmi, které subjekt k interpretaci využívá. Není tedy chybou, každému subjektu přiznat právo na vlastní interpretaci zakoušeného poznání.⁹ Otázkou tak zůstává, je-li vůbec možné dospět k jediné správnému,

⁴ srov. lat. *interpretor*, -ari – rozumět, vykládat, chápat, překládat, aj.

⁵ srov. HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 14.

⁶ Proto se s interpretací nesetkáváme jen v oblasti vědy, ale i umění, a vůbec v každodenním životě. Pro vědeckou interpretaci položíme na rozdíl od zbylých i podmínku její rozumnosti.

⁷ *Interpretace*, ač má bezesporu procedurální charakter, je častěji chápána spíše jako výsledek a finální stav vyplývající právě a jen z tohoto procesu.

⁸ Spojení obsahové a výrazové stránky představuje dyadické pojetí znaku odhodlaně zavedené F. de Saussurem. Tento revoluční krok aktualizuje aristotelsko-scholastickou tradici triadického pojetí: *slovo* (vox) :: *pojmem* (conceptus) :: *věc* (res). Toto pojetí pak bylo rozvinuto do několika sémiotických programů, s odlišným pojmovým aparátem, jakožto i teoretickými výstupy. Pro naši práci je však hlubší porozumění sémiotice coby vědě bezpředmětné.

⁹ Ne nadarmo se setkáme s tvrzením: *Dva právníci, tři názory*.

obecně platnému, objektivnímu porozumění čemukoli, co nese význam. Pokud takové možnosti není, je to rezignace na jakoukoli objektivní vědu, a je-li tato možnost, každé subjektivní porozumění je tedy nesmyslné. Z tohoto gnoseologického rozporu uprchněme k určitému konsensu a slovy matematiky se doberme minimální definice, že *se subjektivní poznání (pl.) limitně blíží tomu objektivnímu* a zachraňme relevantnost pojmu interpretace.

2.2.3 V případě, že hodláme používat pojmu interpretace v oblasti práva, je nezbytné uvědomit si odlišnost mezi **UŽŠÍM** vymezením interpretace práva coby kategorického či institucionalizovaného fenoménu (viz kap. 2.1.2), tedy interpretace toho, *quid iuris*, a mezi **ŠIRŠÍM** pojetím interpretace jakéhokoli v rozumu reflektovaného jevu, jehož porozumění je pro právní praxi nezbytné.¹⁰ Tento širší pojem v sobě zahrnuje kromě procesu porozumění právu i proces porozumění skutku, resp. skutečnosti (důkazu, svědecké výpovědi aj.). A právě porozumění obojímu a následné vzájemné porovnání obojího jsou dva základní pilíře práva praktického.

V naší práci však nemusíme nalézat teoretická pravidla platná pro právní interpretaci v obecně širší, uvědomíme-li si, co je jejím předmětem – tedy interpretace neurčitých pojmů. Nebudeme porovnávat právní normy se skutkovými stavy (porovnávat porozumění práva s porozuměním skutečnosti), zaměříme se pouze a jen na interpretaci neurčitých pojmů v rozsahu té užší otázky, *tedy jakým způsobem je lze v rámci a uvnitř platného práva vykládat a jakým způsobem lze s takovým výkladem dále nakládat*.

2.2.4 Pro teoretickou práci, v níž zacházíme s pojmem právní interpretace (tj. v tom užším smyslu), je navýsost důležité znovu si uvědomit výše předestřené chápání dvojí podoby práva: 1°Práva coby určité estetické subjektivní kategorie, aneb prostého hodnocení lidského jednání, a 2°práva v podobě existujícího a svébytného společenského institutu realizovaného ponejvíce jeho jazykovým vyjádřením: Samotné normování práva, čili jeho institucionalizace, vychází z apriorních kategorických hodnot (řící jakým způsobem jsme ponechali jiným) a představuje tak **PRIMÁRNÍ INTERPRETACI** práva kategorického. Jeho jazykové vyjádření (tedy obecně platná, kodifikovaná forma) je prvním určením toho, co lze za právo již v konkrétní společnosti považovat a co nikoli. Není však zaručeno, že kodifikované, normované právo bude s to postihnout veškeré modelové případy reálného světa a posoudit jednoznačným výkladem každou jednotlivou skutečnost, a stanovit tak, zda tato je, či není v souladu s kategorickým pojetím práva. Vedle právotvorby tak lze za prvotní interpretaci práva pokládat i jeho nalézání v některých konkrétních situacích některými soudy či správními úřady. Z pohledu práva coby institutu se taková interpretace práva kategorického jeví spíše jako **GENERACE/NALÉZÁNÍ** práva institucionalizovaného, a pro terminologické zjednodušení využijeme, jak je v právní teorii běžné, dále raději tohoto pojmu.

*primární
interpretace*

¹⁰ Hlouch L. tuto stratifikaci širšího a užšího významu chápání interpretace v oblasti jurisprudence reflektuje v pojmovém rozlišení *interpretace práva* oproti *právní interpretaci*, *popř. interpretaci v právu*. (Hlouch L., 2011, s. 22-23)

Na druhou stranu a rovněž mnohem častěji se setkáme s chápáním právní interpretace coby s porozuměním právu již jednou nalezenému a vyloženému. Takové právo se v českém prostředí ukazuje právě jako soubor norem realizovaných přirozeným jazykem. Mělo by být závazné a jasné. **SEKUNDÁRNÍ INTERPRETACE** je rozumový proces, během něhož je právo interpretované zákonodárcem, či jiným právotvorným subjektem a formulované za pomoci přirozeného jazyka znovu individuálně vykládáno, aby následně mohlo být poměřeno i s výkladem mimoprávní skutečnosti. V právní teorii se označuje takové poměřování jako subsumpce, čili spíše jako podřazení mimoprávní skutečnosti pod právní normu. Pokud nelze takovou proceduru z jakýchkoli důvodů provést, otázka, kde je právo, se vrací k primární interpretaci práva (resp. generaci) uvedené výše. Sekundární interpretace je dozajista nejrozšířenější formou chápání právní interpretace a ve své ryzí praktické povaze se jedná o *proces zjišťování obsahu právních norem kodifikovaného psaného práva*.

Budeme-li, jak je v jurisprudenci běžné, na právo nahlížet právě a jen jako na společenský institut, pak námi vymezenou primární interpretaci chápeme pojmově jako generaci (generování) práva, jeho sekundární interpretaci již coby interpretaci (interpretování) v tom nejužším slova smyslu.¹¹

2.2.5 Základním úkolem interpretace práva je tedy podat výklad slovní *formulace té které kodifikované právní normy*, tedy práva institucionalizovaného v podobě právních aktů. Nezáleží během tohoto procesu na tom, v jakém poměru je takový normativní akt vůči svému původnímu prameni, tedy právu v kategorickém pojetí. Během tohoto procesu se nehodnotí proces generace práva samotným právotvůrcem, jeho záměr ani správnost výsledku. Jeho interpretace je upozaděna a kodifikované právo se považuje za řádné a platné, i kdyby nabídnutá formulace právní normy byla jakkoli podivná a právotvůrcově zamýšlené interpretaci neodpovídala.

V právní teorii se ustálil v oblasti právní interpretace jistý pojmový aparát popisující strukturu interpretačního procesu, zejména co se metody a subjektu týče (srov. např. Harvánek, 2002, s. 177-184). Harvánek podle **SUBJEKTU** a zavazujícího dopadu jeho výkladu rozeznává interpretaci 1° *autentickou*; 2° *legální*; 3° *oficiální*; 4° *orgánu aplikujícího právo*, 5° *doktrinální* a 6° *judikaturu*. Výčet vychází z jistého zobecnění jednotlivých interpretujících subjektů. Nic nebrání takový výčet zúžit, nebo naopak rozšířit a aproximovat jej ba až na každý jednotlivý subjekt interpretace. My tuto otázku pro definiční neuchopitelnost a neupotřebitelnost v našem programu opomineme.

Rozdělení interpretace podle **METODY** a způsobu její formální realizace je naopak jedním ze samotných námětů předkládané práce, který vyvstane při položení si otázky, jakýmž způsobem se realizuje vykládání neurčitých pojmů ve správním právu. Harvánek (s. 179-183)

¹¹ Ostatně bychom mohli uvažovat i o interpretaci terciální, při níž dochází k vykládání již vyloženého institucionalizovaného práva vyskytujícího se v podobě komentářů k právním předpisům, ale i v podobě odůvodnění soudních i správních rozhodnutí.

mezi základními metodami při výkladu právních norem rozeznává metodu výkladu 1°*jazykového*, 2°*logického*, 3°*systémového* a 4°*historického*.¹²

1°*jazykový* výklad představuje základní metodu interpretace, podmínkou takto porozumět právu je jistá znalost jazykového kódu (přirozeného jazyka), jímž je právo institucionalizováno. K takovému výkladu se dále připojuje výklad 2°*logický* využíváje pomoci logických operací nejen výrokové a predikátové logiky, ale i tradičních právních technik; výklad 3°*systematický*, který si uvědomuje, že vykládaná norma není v právním řádu izolovaná, nýbrž ji je třeba interpretovat v souvislostech právního řádu; a 4°*historický* výklad, který přináší interpretaci právní normy s vědomím historického kontextu jejího vzniku. V některých teoriích se pracuje i s metodou 5° *teleologického* výkladu s vědomím záměru a cíle dané normy.

Protože toto čtyřčlenné, příp. pětičlenné vymezení neustojí námi požadované podmínky rozumné teorie, budeme ho respektovat spíše coby empirické stanovisko. Nebudeme s tímto pojetím proto pracovat přímo, ale pojmovým aparátem INTERPRETAČNÍ SÉMANTIKY představené F. Rastierem¹³, v českém prostředí pak např. T. Hoskovcem¹⁴, předestřeme v souladu s tradičními přístupy k jazyku prezentované strukturní lingvistikou¹⁵ možnou interpretaci práva zejména ve vztahu k výkladu neurčitých pojmů. Zároveň ukážeme, že v pojetí interpretační sémantiky jsme schopni spojit metodu jazykovou, systémovou, logickou i historickou v metodu celistvou, ba naopak dokážeme, že takové spojení je nezbytné, a právě a jen celistvým výkladem a ne jinak můžeme uchopit pojem řádné interpretace.

¹² Podobně KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, s. 85

¹³ RASTIER, François. *Sens et textualité*. Paris: Hachette, 1989, 287 s.

RASTIER, François. *Sémantique interprétative*. 2e éd., cor. et augm. Paris: Presses universitaires de France, 1996, 284 s.

¹⁴ HOSKOVEC, Tomáš. Formální morfologie litevštiny ve funkčním popisu jazyka. In *Baltské jazyky v proměnách metod*. Brno: Masarykova universita, 2008. s. 155-171, 17 s.

¹⁵ SAUSSURE, Ferdinand de. *Cours de linguistique générale*. Paris : Payot & Rivages, 1995, 205 s.

2.3 Binární jazykový znak: jeho pojmenování a usouvztažnění v žánrově zapojeném a situačně ukotveném textu a jeho diferenční interpretace

2.3.1 Studium jazyka se započalo rozvíjet v průběhu 19. století, kdy za průkopníka v oblasti jazykovědy lze považovat Kurz obecné jazykovědy švýcarského lingvisty Ferdinanda de Saussura s jeho koncepcí jazykového strukturalismu. V návaznosti na jeho strukturní pojetí přirozeného jazyka se objevují v průběhu 20. století nové směry související s obecnou jazykovědou, ať se již jedná o analytickou filosofii, sémantiku, nebo teorii interpretace. I naše práce se o obecně teoretické poznatky ze strukturní lingvistiky bude opírat, zejména pak o příspěvky Pražského lingvistického kroužku.¹⁶

Tím prvním strukturním poznáním pro nás bude dichotomie pojmů **POJMENOVÁNÍ** a **USOUVZTAŽNĚNÍ**. Do české jazykovědy je přináší V. Mathesius¹⁷ a představuje jimi základní pilíře formální povahy lidské řeči. Každý jazykový znak, jehož povahu jsme představili výše, se stává znakem právě při spojení jeho výrazové stránky (výrazu) s určitou stránkou obsahovou (významem, smyslem)¹⁸. Tato binární povaha je podstata prvního pilíře - pojmenování, tedy zásadní funkce znaku odkazovat k mimojazykové skutečnosti, označovat. Takové pojmenování však není realizováno v přirozeném jazyce osamoceně. Jazykové znaky se spojují, vytvářívše vždy znaky komplexnější, **nabývajíce přitom vždy nového obsahu**. Takovémuto vzniknuvšímu syntagmatu nic nebrání se dále usouvztažnit do násobně komplexnějšího znaku a pojmenovat tak další mimojazykovou skutečnost. Toto je podstata usouvztažnění, druhého pilíře jazykové výstavby, při němž usouvztažňováním elementárních pojmenovávacích jednotek vznikají pojmenovávací jednotky komplexnější.

pojmenování
a
usouvztažnění

2.3.2 Chceme-li interpretovat takové usouvztažněné pojmenovávací jednotky (čili znaky), a předem tu prohlasme, že *neurčitý pojem* v právu znakem jistě je (skutečně něco pojmenovává a je usouvztažněn v právním textu), tedy chceme-li nalézt řádný obsah šetřeného znaku, můžeme buď zvolit interpretační 1°přístup **REFERENČNÍ**, který končí nalezením mimojazykové skutečnosti, k níž znak odkazuje, či 2°přístup **INFERENČNÍ**, který končí nalezením mimojazykové skutečnosti, která znak vyvolala, či 3°přístup **DIFERENČNÍ**, kdy východiskem interpretace je pouze porovnávání znaku se znakem jiným.¹⁹

¹⁶ Stručný výklad pojmu in KARLÍK, P.; NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J.: Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 337.

¹⁷ MATHESIUS, Vilém. Řeč a sloh. In: *Čtení o jazyce a poezii*. Družstevní práce v Praze, 1942, 505 s.

¹⁸ V jazykovědě se taková dichotomie obsahu a formy terminologicky různí: srov. Saussurovské *signifié* :: *signifiant*; Hjelmslevův *plan du contenu* :: *plan de l'expression*; Hoskocův *výrazový plán* :: *významový plán*, aj.

¹⁹ HOSKOVEC, Tomáš. Formální morfologie litevštiny ve funkčním popisu jazyka. In *Baltské jazyky v proměnách metod*. Brno: Masarykova universita, 2008. s. 155-171, 17 s.

Opřeme se vědomě právě o přístup diferenční, tedy o interpretaci znaku s jinými znaky. Znak neexistuje sám, jeden jediný, jeho existence spočívá výhradně v potenci být výrazovým či významovým protikladem k jiné jednotce.²⁰ Je však nutné vzít v první řadě v potaz, že v našem teoretickém diskurzu lze každý takový znak (jeho formu i obsah) vyšetřovat právě na dvojí úrovni: a to buď KOMUTATIVNĚ UVNITŘ ABSTRAKTNÍHO JAZYKOVÉHO SYSTÉMU ČESKÉHO PRÁVNÍHO JAZYKA, nebo SELEKTIVNĚ UVNITŘ KONKRÉTNÍHO JAZYKOVÉHO TEXTU. Uvnitř abstraktního systému se takové porovnávání uchopí jen velmi těžko, vezmeme-li v potaz nekonečnost potenciačních znaků v jazykovém systému (vždyť každá věta je sama znakem!). V abstraktním systému tak vystupuje bezpočet možností jednotlivých komutací. Neurčitý právní pojem bychom tak šetřili napříč abstraktním systémem právního jazyka českého právního prostředí, vědomě se ale takovému studiu pro jeho neuchopitelnost vyhneme.

Vedle abstraktního systému se nabízí studium znaků uvnitř konkrétního textu. Takový konkrétní text je vždy textem ohraničeným a konečným a zkoumaný znak lze proto porovnávat pouze s konečným, byť třeba obrovským, počtem jiných znaků. A protože se celý text má ke zkoumanému znaku jako jeho kontext (ačkoli ne vše, co text tvoří, tvoří i kontext pro zkoumaný znak), vyšetřování znaků bude právě založeno na této kontextové provázanosti a principu selekce, kdy dochází k poměřování znaků dle jejich obsahových vazeb.

Jinak lehký bude *lehký kámen* a jinak lehká bude *lehká zkouška*, *lehká angína* bude opět jinak lehká, právě tak jako *lehká snídaně*. Můžeme úspěšně tvrdit, že se nám nabízí čtyři odlišné homonymní znaky. Můžeme ovšem úspěšněji tvrdit, že se nám nabízí znak pouze jeden. Ten je co do obsahu ve všech případech shodný v rysu <snadnosti>: kámen je snadný k nošení, zkouška k absolvování, angína k uzdravení a snídaně ke strávení. Avšak druhý člen syntagmatu (tj. znak *kámen*, *zkouška*, *angína*, *snídaně*) v rámci vnitřního kontextuálního vztahu významově specifikuje znak první <lehký> tak, že sémantický rys <snadnosti> pozměňuje v obsahový rys vyjadřující <hmotnost předmětu / náročnost zkoušky / závažnost nemoci / stravitelnost pokrmu>. Avšak! V kontextu pohádkového mravence nesoucího na bedrech obrovskou mouchu se výklad *lehké snídaně* radikálně pozmění, právě tak jako se pozmění výklad *lehké angíny* v kontextu mediků připravujících se na zkoušku z otorinolaryngologie.

Při šetření obsahu neurčitého pojmu se vyhneme *inferenčnímu* přístupu, pevně závislému na subjektu, vyhneme se rovněž *referenčnímu* přístupu, pevně závislému na objektu, a pracujeme s přístupem *diferenčním*, závislým pouze na kontextu. Abychom si pojmově zjednodušili tuto složitou pasáž, akceptujeme ještě, že **VÝZNAMEM** budeme nazývat od této chvíle takový obsahový plán, který je znaku dán již v jazykovém abstraktním systému, **SMYSLEM** pak takový obsahový plán, který vznikne zapojením znaku do konkrétního textu.²¹

²⁰ <Nůž> v protikladu k <vidličce> a <lžíci> je vskutku jiným <nožem> než ten, který je v protikladu k <pistoli> či <kuši>. <Pes> v protikladu ke <kočce> a <králíkovi> je jiným psem, než ten v protikladu k <lišce, hyeně, vlkovi>, bude dále jiným v protikladu ke znaku <pán>, jinak se bude vykládat ve spojitosti s <fenou>, jinak se znakem <štěně>, jinak s pojmem <myslivec>, a jinak <slepec>, a zcela jinak se znakem <počasí> atp. K tomu, proč tomu tak je, v textu ještě později.

²¹ Odlišnost pojmů VÝZNAM :: SMYSL lze připodobnit k pojmům DENOTACE :: KONOTACE, společně pak pod pojmem INTENZE (OBSAH) vystupují proti pojmu EXTENZE (ROZSAH), k tomu dále.

2.3.3 Interpretace celého textu, jakožto i jeho částí je tak zobrazena právě v jeho kontextuální rovině. Části textu nabývají obsahů podle jeho celku, naopak celkový smysl se projeví spojením všech jeho částí. A právě tato vlastnost, jakási **OBSAHOVÁ INTERDEPENDENCE ČÁSTÍ A CELKU**, je první podmínkou definice textu. Tou druhou je jeho **OHRANIČENÍ**. Každý text je vždy určitým způsobem ohraničen. Odpovědí, jakým způsobem, tedy co lze za určitý text považovat, a co do daného textu již nepatří, je spíše než dogmatické, empirické stanovisko každého interpretujícího subjektu (čtenáře, posluchače, partnera dialogu aj.). Prostředky, jejichž pomocí interpret dokáže text ohraničit a tedy konkretizovat, jsou zaprvé jeho formální (jazyková) a obsahová provázanost, která se představí jako jeho vnitřní **KOHERENCE** a **KOHEZE**.²² Druhý nástroj sloužící k ohraničení textu je jeho jistá **kulturně-sociální funkce**, tedy propojení konkrétního textu s mimojazykovou skutečností, čili jeho **ŽÁNROVÉ ZAPOJENÍ a SITUAČNÍ UKOTVENÍ**.²³

ŽÁNROVÉ ZAPOJENÍ je u právních textů zřejmé, nejedná se o umělecký, nebo žurnalistický text, ani o lidovou promluvu. Jde prostě o texty právní s jedinečnou společenskou funkcí, uspořádané do komplexního souboru podobných textů s touto funkcí²⁴, a lze-li literární text dále rozlišovat mezi prózu, poezii či jiné, rovněž i v právní teorii smíme uvažovat o žánrové divergenci zákonů, podzákoných předpisů, rozsudků či správních rozhodnutí. V takovýchto textech například nemůžeme počítat s užitím většiny stylistických figur (viz personifikace vlka v poznámce 24), naopak je více než žádoucí např. jistá důslednost obsahové soudržnosti pojmů. **SITUAČNĚ UKOTVÍME** každý právní text s ohledem na oblast jeho předmětné úpravy.²⁵ <Cesta> v režimu zákona o civilním letectví jistě nebude <cestou> dle zákona o vnitrozemské plavbě a jistě ani <cestou> dle zákona o pozemních komunikacích; <zkouška> v kontextu zákona o vysokých školách nebude <zkouškou> ve smyslu např. stavebního zákona. Situační ukotvení není ničím jiným než kulturně-sociálním a subjektivním rozumovým uvážením, ale tedy i důvodem, proč dva interpretující subjekty mohou daný text interpretovat odlišně.

žánrové
zapojení

situační
ukotvení

Shrneme-li výše nastíněnou pasáž, neurčitý pojem budeme interpretovat pouze vůči jiným pojmům a pouze v konkrétním textu žánrově zapojeném v českém právním řádu a situačně ukotveném k jednotlivým oblastem právních úprav. Nebudeme tedy přímo hledat jeho referenci k mimojazykové a mimoprávní skutečnosti ani nebudeme takový neurčitý pojem analyzovat abstraktně napříč právním řádem a generalizovat jej a přisuzovat mu nějaký obecně platný vždy přítomný význam (srov. ale kap. 3.4.1)

²² K výkladu pojmů srov. např. KARLÍK, P.; NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J.: Encyklopedický slovník češtiny. Praha : Lidové noviny, 2002, s. 217.

²³ HOSKOVEC, Tomáš. Poetika a filologie. (Úvodní přednáška kolokvia poetický Cikháj v Brně). In *Linguistica online*. [www.phil.muni.cz/linguistica], 2013. ISSN 1801-533 Dostupně z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/hoskovec/hos-001.pdf>

²⁴ Představa jednoho a téhož vlka se radikálně promění v zákoně o myslivosti a v pohádce o Červené Karkulce; a to právě a jen na základě žánrového ukotvení jednotlivých textů.

²⁵ Situační ukotvení promluvy se projeví např. při interpretaci strohé výpovědi: „Zkouška se dnes nezdařila.“ Zcela jinak jí porozumíme v případě neznámého mladíka stojícího před Právnickou fakultou Masarykovy univerzity a zcela jinak si ji vyložíme od téže osoby vycházející z budovy Janáčkova divadla v Brně.

3. Argumentatio: Neurčité pojmy ve správním právu a jejich interpretace

V kapitole 2.1 jsme ve dvojí podobě definovali fenomén práva. A pokud jsme ho coby společenskou instituci dále definovali jako soubor určitých zavazujících textů s jedinečnou společenskou funkcí, vymezení správního práva bude pro naše potřeby opravdu prosté. Předpisy správního práva budou podmnožinou množiny všech právních textů, přičemž prvky této podmnožiny budou vybrány ryze arbitrárně. Podstatu správního práva a jeho definici můžeme opominout, pro naše účely si vymežíme správní právo čistě enumerativně.

Rovněž jsme jednoznačně definičně uchopili pojem interpretace libovolného textu: a to coby *subjektivní myšlenkový proces udělující výrazu určitý obsah založený na diferenčním vyšetřování kontextuálně zapojených elementů (znaků) v žánrově zapojeném a situačně ukotveném textu*. Institucionalizované, kodifikované právo popisuje jakousi fiktivní realitu, na základě níž jsme schopni vytyčit pomyslnou hranici mezi právem a ne-právem. Porovnáním této v rozumu vytvořené fiktivní reality na jedné straně a poměřovanou skutečností na straně druhé, čili subsumpcí, lze určit, která skutečnost v souladu s právem je a která ještě, či už není. A právě v tomto bodě se dostáváme i k problematice neurčitých pojmů.

3.1 Interpretativní sémantika neurčitých pojmů

3.1.1 Porovnáváme-li diferenčně dva různé znaky, mohou se lišit buď zcela, tj. jak ve výrazu tak obsahu, nebo se mohou lišit pouze a právě ve svém obsahu, zatímco svým výrazovým plánem se shodují, nebo se do třetice liší svým výrazem shodující se plánem obsahovým. Terminologicky se takové případy označují jako synonymie a homonymie znaků. Homonymní jsou znaky stejné formy, avšak rozličných obsahů, synonymní znaky jsou naopak znaky výrazově různé, ale obsahově shodné.

Výrazová identita je velmi nápadná, projevuje se v uspořádané totožnosti fonetických, grafických a jiných prosodických prvků. Proto teprve ve spojitosti s jinými pojmy a jejich zapojením v textu jsme schopni rozlišit homonymní tvary od sebe: Teprve ve spojitosti s pojmem *perihélium* odlišíme *Venuši* od *Venuše* spojené třeba s pojmem *pantheon*.

Vystopovat identitu obsahovou je však složitější. Při referenčním studiu znaků představuje vyšetření synonymie nalezení předmětu, na niž oba znaky ukazují, v tomto případě by byly astronomické pojmy *Jitřenka* a *Večernice* synonymní. V pojetí diferenčním však ke stejnému výsledku nedojdeme. *Jitřenka* není, nebyla a nebude *Večernicí*! Ačkoli se jedná o jednu a tutéž hvězdu (astrofyz. planetu), ta prvá září pouze za rána, ta druhá za večera. Jejich záměna v textu je sice možná, ale nikoli, aniž bychom tímto zaměněním rovněž nezaměnili pravdivostní relevanci smyšleného textu, a to třeba jako drobný posun v ironii.

S pomocí teorie Interpretativní sémantiky²⁶ se pokusme ukázat způsob, jak se jednotlivé pojmy pozměňují ve svém obsahu právě na základě žánrového a situačního ukotvení textu. Každý znak (pojem) s sebou při zapojení do jistého kontextu přináší sadu minimálních významových prvků, tzv. **SÉMAT**. Tato sémata jsou **INHERENTNÍ**, pojmu daná, řekněme, že jsou slovníková. Při zapojování však může docházet k jejich deaktualizaci, upozadění, tato sémata, ač ve znaku přítomná, se nerealizují. Současně však zapojováním do konkrétního kontextu dochází zároveň k aktualizaci sémata **AFERENTNÍCH**. Tato sémata nabírá určitý znak v souvislosti s jeho usouvztažením s jinými znaky a jejich minimálními významovými rysy, a to pouze v konkrétním textu, který je žánrově zapojen a situačně ukotven, (srov. s příklady výše).

3.1.2 Právní jazyk se snaží o to, aby jeho interpretace byla jednoznačná! Právní texty se snaží být interpretačně ideální, takřka exaktní řečí. K tomu jim slouží zejména vyjadřování pomocí jasně definovaných pojmů, řekněme *pojmu určitých*. Ale i z výše uvedeného jasně vyplývá, že žádný určitý pojem není pojmem definovaným absolutně. I jejich interpretace bývá často podmíněna časem a místem užití pojmu, neřkuli samotným subjektem interpretace.²⁷ Snahu o jednoznačnost přesto právnímu jazyku nemůžeme upřít.

V právních textech se ovšem objevují i pojmy, které záměrně nechtějí být jednoznačně interpretovány. Motiv k použití takového pojmu pak jednoznačně spočívá v uvolnění obecně předpokládané právní striktnosti a ve funkci přenesení rozhodnutí v dané věci na oprávněný rozhodující subjekt. A jimi jsou právě tzv. *neurčité právní pojmy*. Neurčité právní pojmy jsou často považovány za znaky, jež zahrnují jevy nebo skutečnosti, které nelze úspěšně zcela přesně a exaktně definovat. Tato interpretační volnost ale, jak už bylo uvedeno, není nechtěná, leč záměrná.

Zapojme nyní libovolný neurčitý pojem „A“ do právního textu č. 1 a následně do právního textu č. 2. Podle námi nabízené teorie budou vykazovat oba výskyty téhož pojmu určitá společná sémata, ať již budou pojmu inherentní, nebo aferentní aktualizované díky žánrově podmíněnému výskytu takového pojmu v právním textu – např. zákonu. Zároveň se ale v takovém pojmu aktualizují aferentní sémata na základě situačního ukotvení daného předpisu. Srov.:

§ 96 odst. 5 zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění zák. č. 458/2011 Sb., říká: „*Daňový subjekt má právo být přítomen výslechu svědka a klást mu otázky v rámci dokazování svých práv a povinností. O provádění svědecké výpovědi správce daně daňový subjekt včas vyrozumí, nehrozí-li **nebezpečí z prodlení.***“

§ 27 odst. 4 zák. č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zák. č. 184/2011 Sb.: „*Trhací práce bez povolení lze provádět jen v případech, kdy je to nutné k záchraně života nebo majetku a hrozí **nebezpečí z prodlení.***“

²⁶ RASTIER François. *Sémantique interprétative*. 2e éd., cor. et augm. Paris: Presses universitaires de France, 1996, 284 s.

²⁷ Coby dostatečný důkaz pro toto tvrzení akceptujeme podvojnost binární a dekadické interpretace prostého matematického výrazu „10“.

V obou uvedených příkladech se vyskytuje tentýž pojem *nebezpečí z prodlení*. V obou případech se setkáme s téže inherentními rysy: *nebezpečí* coby <nežádoucí> <ohrožující> <stav>; *z prodlení* je jasně interpretovatelný pojem významovými rysy <meškat> či <nekonat okamžitě> a jejich spojení do syntagmatu pak propojuje oba v logickou souvislost s významovým rysem toho, že takový <stav vzniká právě meškáním>. Je však zcela zřejmé, že ač jsou oba pojmy výrazově a v lexikálních rysech i významově shodné, nemají stejný smysl. Jejich zapojení v jednotlivých textech oba rozrůžňuje. V případě daňového řádu je zřejmé, že se takové nebezpečí z prodlení týká informování daňového subjektu o svědecké výpovědi ve věcech daňového řízení (tj. některých procesních úkonů ve věcech správy daní a daňového řízení). Nebezpečí z prodlení se tak jednoznačně vymezuje pouze na skutečnost, že by meškáním z důvodu informování daňového subjektu mohla být ohrožena realizace svědecké výpovědi.

V zákoně o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské zprávě je neurčitý pojem obsahově určen tak, že pouze nebezpečí z prodlení v případě záchrany lidských životů umožňuje provádět trhací práce i bez povolení. Vyplývá tak z výkladu, že je-li sice nutné lidský život zachránit, avšak nehledě na čas, je nutné trhací práce vykonávat pouze na základě povolení. Čistě pro názornost uvádíme další případy legislativních ustanovení, v nichž se lze setkat s téže neurčitým pojmem:

§ 41 odst. 1 zák. č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění zák. č. 241/2013 Sb., říká: „*Jestliže depozitář při své činnosti zjistí skutečnost nasvědčující tomu, že penzijní společnost porušila tento zákon, statut důchodového fondu, smlouvu s účastníkem nebo depozitářskou smlouvu, neprodleně projedná toto zjištění s penzijní společností, pokud tím nehrozí **nebezpečí z prodlení**.*“

§ 42a odst. 2 písm. b) bod 6 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zák. č. 103/2013 Sb.: „*Ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinen projednat předem opatření zásadní důležitosti s dítětem, s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti, a se zákonnými zástupci dítěte, nehrozí-li **nebezpečí z prodlení**, a bezodkladně je informovat o provedeném opatření; nejsou-li zákonní zástupci dosažitelní, dát soudu podnět k ustanovení opatrovníka,...*“

Nebezpečí z prodlení v případě depozitářského výkonu dozoru se jednoznačně vztahuje právě na předmět tohoto dozoru a z něj plynoucích možných rizik. Je zcela nemyslitelné, aby se vztahoval na případ, kdy by činností subjektu důchodového spoření mohlo dojít ke vzniku nebezpečí třeba v oblasti životního prostředí. I kdyby nastala taková situace a životní prostředí bylo ohroženo, nelze na tuto skutečnost vztáhnout dikci tohoto ustanovení.

V případě dále uvedeného ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí je nebezpečí z prodlení obsahově ukotveno ve smyslu právní a sociální ochrany dětí tak, jak je vymezeno zejména v § 1 tohoto zákona. Ani v tomto případě není možné chápat nebezpečí z prodlení třeba ve smyslu majetkové újmy, či škodě na životním prostředí. Aferentní séma je jasně dané zapojením neurčitého pojmu v celém textu.

3.2 Interpretace neurčitých pojmů v rovinném stratifikačním popisu

3.2.1 V kapitole 2.2.5 jsme předvedli tradiční pojetí právního výkladu a jeho jednotlivých metod – metodu výkladu jazykového, metodu výkladu systematického, metodu výkladu logického, metodu výkladu historického a metodu výkladu teleologického. Všechny tyto autonomní výklady se prolínají při užití interpretativní sémantiky v jednom jediném modelu, v němž nelze vykládat žádného pojmu (znaku) jen na základě užití či preference jedné z výkladových metod a upozadit přitom zbylé. Níže se pokusíme naznačit, že vskutku nelze vykládat jakýkoliv (nejen neurčitý) pojem za využití jedné nebo druhé metody, leč je nutné všechny sloučit, a to navíc v určitém přesném pořadí, čímž tak vytváříme jistou **HIERARCHICKOU STRATIFIKACI INTERPRETACE** právního textu.

1° Tradiční výklad jazykový představuje **PRVNÍ INTERPRETAČNÍ ROVINU**, představuje v našem pojetí prosté slovníkové vyložení pojmu, naší teorií řečeno, představuje soubor inherentních sémát vlastních danému pojmu, přičemž nedílnou podmínkou takovéto kusé interpretace je „jistá“ znalost daného jazyka.

2° Takto se vybraný pojem zapojí do určitého právního textu. Není z něj obecný, každodenní (třeba neurčitý) pojem, leč pojem *právní*, svým výskytem v právním textu získává jistou funkci, částečně jinou v zákoně a jinou v rozhodnutí, a proto se v něm objevují i nová aferentní sémata, kupříkladu jen v nejširším záběru získá takový pojem sémantický rys <právní striktnost> a <právní závaznost>, většinou si takový výraz přináší do každého výskytu svou uzuální právní definici (např. *cizinec*).²⁸ Zároveň se tímto žánrovým zapojením mohou některá inherentní sémata deaktualizovat. Jeho výskyt v jakémkoli právním textu pak je na této, **DRUHÉ INTERPRETAČNÍ ROVINĚ** interpretován, dle terminologie tradiční jurisprudence, systémovou výkladovou metodou. Hledají se souvislosti v rámci celého právního řádu ČR. Jednoduše řečeno: z prázdného abstraktního znaku se stal pojem právní, který v podvědomí právního řádu ČR získal standardizovaný a ustálený obsah.

3° Avšak až zapojením do toho kterého konkrétního právního textu dochází k aktualizaci aferentních sémát situačních, jež jsou do textu vneseny za určitých podmínek a s určitým cílem (jsou tedy podmíněny právotvůrcově (autorově) vůlí). V takovém případě se do textu zapojují sémata, která lze vyšetřovat historickou a teleologickou výkladovou metodou, my zde zavedeme **TŘETÍ INTERPRETAČNÍ ROVINU**. Zdůrazníme zde, že se stále neobracíme k subjektu ani objektu vytvořeného znaku (tedy stále nešetříme znak inferenčně ani referenčně), ale pouze na základě kontextu a diferenčního poměrování přiřazujeme takovému pojmu jistý konkrétní smysl.

²⁸ Pojmenovávací jednotka *cizinec* se již zapojením do jakéhokoli právního textu jasně primárně definuje svým právním územ odpovídající významu <ne-občan ČR>, sekundárně se může vymezit v některých právních textech i s pozměněným významem, ale toto bude v takovém předpise explicitně definováno; ve všedním diskurzu však tento znak nabývá primárně obecného významu: srov. např. větu: *Cizinec s kloboukem a koltem u pasu vstoupil do potemnělého baru*.

4° Na třetí interpretační rovině dosáhneme prvního a dosti podstatného výsledku – interpretujeme **OBSAH** daného pojmu, resp. konkrétní smysl konkrétního pojmu v konkrétním textu. Abychom však dospěli k úplné aplikaci daného pojmu na mimoprávní skutečnost, je prakticky nutné určit, na které předměty takový pojem odkazuje, tj. které jiné pojmy, či pojmenované skutečnosti budou patřit do množiny prvků charakterizované právě vyšetřenými sématy. A v tomto okamžiku se započíná šetřit **ROZSAH** vybraného pojmu. A pouze logickou metodou, často s využitím některých logických operací, např. *argumentum a contrario*, *argumentum per eliminationem* aj., jsme s to takového výsledku dosáhnout. Tento proces představuje **ČTVRTOU**, již **NAD-INTERPRETAČNÍ ROVINU**. Teprve na této rovině opouštíme diferenční interpretační popis. Neinterpretujeme pojem, ale poměřujeme ho s předměty, které by mohl sám označovat, a to na základě jisté kulturně-sociální zkušenosti, neboť jazyk a právo kulturně-sociální jevy jsou. Teprve nyní je třeba vzít v potaz objekt a subjekt interpretace. Je nutné si dále uvědomit, že nevytváříme nějaký soubor předem daných prvků, na které pojem ukazuje. Pouze ad hoc přiřazujeme jednotlivé jevy ke kontextově vyloženému pojmu a to pouze tehdy, vykazují-li shodné sémantické rysy. Rozsah tak není předem taxativně dán, a to ani u pojmu určitých (snad s výjimkou vlastních jmen), neboť i v případě určitých pojmů může být rozsah nesmírný až nekonečný.²⁹

3.2.2 Mluvíme prozatím o pojmu (znaku) obecně, je nutné ale konečně zodpovědět otázku, jak se odliší pojem *určitý* od pojmu *neurčitého*, a je-li to vůbec možné, pokud jsme zmínili, že ani určitý pojem není pojmem určitým absolutně. V čem tedy spočívá jeho neurčitost?

Z výše uvedeného vyplývá, že obsah neurčitých pojmů je vskutku dán stejně jako u pojmů určitých, může být v obou případech velmi obecný, a není proto rozhodující pro to, abychom mohli v právní teorii vytvořit paradigma *neurčitého pojmu*.

Pojem *občan* a pojem *obecný zájem* jsou pojmy bez pochyb jak formálně tak obsahově odlišné a velmi obecné, v pojmu *občan* se reflektují sémata jako např. <člověk> <formálně příslušný k jisté societě>; zatímco v případě *obecného zájmu* vystopujeme sémantické rysy např. <ne-subjektivní> <prospěch>.

Abychom mohli vytvořit paradigmatickou kategorii *neurčitého pojmu*, je tedy nutné vyjít z jiného relevantního předpokladu a tím je výše definovaný termín *rozsah*. Teprve **rozsah** pojmu (pojmenovací jednotky/znaku) je tím, co z neurčitých pojmů vytváří v právní teorii zvláštní skupinu právních znaků. Zatímco u určitých pojmů jsme jednoznačně schopni určit, zda mimojazykový prvek je součástí množiny pojmem vymezené (např. u pojmu *občan* jsme s to na základě striktních sémantických rysů tohoto pojmu každého jedince do této referenční množiny na základě totožných rysů buď zařadit, anebo jej z ní vyloučit), u neurčitých pojmů takovéto jednoznačné určení neexistuje a posouzení této otázky je závislé na volném rozhodnutí interpretujícího subjektu. Množina všech prvků, které může neurčitý pojem vymezovat, je otevřená, to, zda daná mimoprávní skutečnost bude prvkem takové množiny, či nikoli, je fakt arbitrární povahy závislý pouze na interpretujícím subjektu.

²⁹ Srov. pojem „každý“, nebo „cizinec“, „zvíře“

3.3 Funkce neurčitých pojmů ve správním právu a správní uvážení

3.3.1 Nejprve na základě výše uvedeného navrhněme obecnou formální definici neurčitého pojmu:

Neurčitý právní pojem je jakýkoli libovolný právní pojem s libovolnou formou a libovolným obsahem, který se od určitého právního pojmu kategoricky liší právě a jen tím, že neodkazuje na striktně vymezenou množinu označovaných předmětů či skutečností, ale jeho rozsah je závislý pouze na subjektivním uvážení osoby oprávněné si tento pojem vykládat.

Právní pojem *neoprávněný zásah*³⁰ tak na základě naší definice nebude pojmem neurčitým, ač by se jistě mohl na první pohled neurčitým zdát, nýbrž je pojmem jednoznačně určitým – neoprávněný zásah bude totiž jakýkoli zásah, který se nezakládá na oprávněnosti, resp. právu takový zásah provést, a bude tak vymezen jako množina všech zásahů nepatřících zároveň do uzavřené množiny zásahů oprávněných.

Ačkoli jsme k této definici dospěli přes jistý abstraktní a teoretický aparát, její podstata ukazuje neurčité právní pojmy rovněž v jejich jedinečné funkci, kterou neurčité pojmy zaujímají v systému nejen správního práva, opustíme prozatím problém interpretace:

„Rozmanitost a proměnnost vztahů, nutnost vzít v úvahu všechny možné podmínky aplikace s ohledem na měnící se okolnosti, s sebou přinášejí poměrně široké využívání tzv. neurčitých právních pojmů. Opatření je možno učinit, svědčí-li tomu obecný zájem, je-li narušen veřejný pořádek, noční klid, hrozí-li nebezpečí z prodlení nebo je ohrožen zájem chráněný zákonem, dovoluje-li to povaha věci.“³¹

Při aplikaci neurčitého právního pojmu se správní orgán musí zabývat konkrétní skutkovou podstatou, jakož i ostatními okolnostmi případu, přičemž sám musí alespoň rámcově obsah užitého neurčitého pojmu objasnit, a to z toho hlediska, zda posuzovanou věc lze do rámce vytvořeného obsahem neurčitého pojmu zařadit, či nikoli.³² Zákonodárce užitím neurčitého pojmu, prostě řečeno, vytváří prostor správě, aby sama zhodnotila, jestli konkrétní případ spadá do rozsahu daného neurčitého pojmu, nebo ne.

³⁰ např. § 38 odst. 6 zák. č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění zák. č. 257/2013 Sb.: „Obec je povinna chránit svůj majetek před neoprávněnými zásahy“

§ 16 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zák. č. 428/2011 Sb.: „Kdo neoprávněným zásahem do práv na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu“.

³¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 69.

³² Srov.: HENDRYCH D. a kol., *Správní právo - obecná část*. Praha 1994, s. 45: „Při interpretaci neurčitých právních pojmů se uvážení orgánu zaměřuje na konkrétní skutkovou podstatu a její vyhodnocení. Objasní si význam neurčitého pojmu a jeho rozsah a hodnotí skutečnosti konkrétního případu z toho hlediska, zda je lze zařadit do rámce vytvořeného rozsahem neurčitého právního pojmu.“

3.3.2 Oproti neurčitým pojmům se nejen v právní teorii, nýbrž i správní praxi objevuje druhý prvek charakteristicky arbitrární, jímž je rozhodujícímu subjektu umožněna jakási volnost při rozhodování, a to tzv. **SPRÁVNÍ UVÁŽENÍ**, čili **DISKREČNÍ PRAVOMOC**. Diskreční pravomoc v žádném případě nesouvisí s užším pojmem interpretace práva (jak jsme ji představili výše). Správnímu orgánu je diskreční pravomocí dána možnost volného rozhodnutí o konsekvenci plynoucí z té které skutečnosti a nedochází v žádném případě k arbitrárnosti v procesu interpretace. Orgán smí na základě svého vlastního a volního posouzení rozhodnout o následcích z nějaké skutečnosti. Je na jeho uvážení, zda je nutné něco zakázat, či je vhodnější pouze danou věc omezit, či dokonce povolit.³³

Správní orgán nicméně nemá možnost zcela neomezené volby, nemůže s diskreční pravomocí při svém rozhodování nakládat na základě zhýralé libovůle nebo se řídit čistou náhodou. Je omezován jak základními zásadami ústavního práva, k nimž např. patří zásada *rovnosti lidí v důstojnosti a právech a zákaz jakékoliv diskriminace*, naznačená např. v čl. 4 odst. 3. nebo čl. 24 Listiny základních práv a svobod, tak i základními zásadami správního práva procesního: Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zák. č. 167/2012 Sb., např. ve svém § 2 odst. 4 jednoznačně stanoví: „*Správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly.*“

Mezi postupem orgánu při interpretaci neurčitého právního pojmu a při aplikaci normy s takovýmto pojmem na jedné straně a při realizaci diskreční pravomoci na straně druhé je tedy zásadní rozdíl. S touto teoretickou dichotomií a vymezením se v praxi ztotožňuje např. ve svém rozhodnutí³⁴ i Ústavní soud ČR, v návaznosti na něj i Nejvyšší správní soud ČR.³⁵

Z výše uvedeného je zřejmé, že správní uvážení je typická instituce správního práva a veřejné správy a její užití v jiném právním odvětví je již z její povahy a dokonce názvu nemyslitelné. Jinou, obdobnou instituci arbitrárního rozhodování nalezneme nepochybně v oblastech různých soudních řízení, např. v oblasti trestního práva (srov. např. § 39 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění zák. č. 259/2013 Sb., o stanovení druhu a výměry trestu), v trestním právu je rozhodování soudů navíc uvolněno zásadou volného hodnocení důkazů.

K zamyšlení tedy zůstává otázka, zda se neurčité právní pojmy vyskytují také pouze v předpisech správního práva, či se objevují napříč celým českým právním řádem.

³³ Srov.: HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 69.: „*Uvnitř diskreční pravomoci je správa svým způsobem sama sobě pánem, volí postup, který jí zákon umožňuje a který ona považuje pro konkrétní vztah za účelný. V žádném případě to však neznamená, jak uvidíme dále, otevření prostoru pro její libovůli či absolutistické rozhodování.*“

³⁴ Srov. náleží ÚS ČR ze dne 29. 05. 1997, Svoboda a rovnost v důstojnosti a právech, Sp. zn. III. ÚS 31/97, in Sb.n.u.US, N 66/1997, s. 149: „*Úvodem k této námitce stěžovatele se Ústavní soud ztotožňuje se stanoviskem právní teorie k rozdílu mezi aplikací právních norem, obsahujících neurčité právní pojmy a volnou úvahou orgánu aplikujícího právo.*“

³⁵ Srov. rozsudek NSS ČR ze dne 19. 07. 2004, Azyl a neurčitý právní pojem, Sp. zn.: 5 Azs 105/2004 – 72 in Sb.NSS, N 375/2004, s. 980: „*Ustanovení § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, je kombinací neurčitého právního pojmu a správního uvážení, kdy neurčitým právním pojmem je "případ zvláštního zřetele hodný" a vlastní rozhodnutí správního orgánu vyjádřené slovy "lze udělit humanitární azyl" představuje správní uvážení.*“

3.3.3 Bezpochyby se neurčité pojmy realizují v předpisech práva životního prostředí či práva finančního, tedy v odvětvích správního práva chápaného sensu largo. Se stejnou funkcí každopádně nalezneme neurčité pojmy i v trestním právu hmotném i procesním, srov.:

§ 332 odst. 1. zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění zák. č. 105/2013 Sb.: „*Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věci **obecného zájmu** poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, ..., bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.*“

§ 228 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění zák. č. 390/2012 Sb.: „*V **odůvodněných případech** může soud vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určí.*“

Je zřejmé, že neurčité právní pojmy jsou v trestním právu užívány se stejnou funkcí i ve stejné podobě jako je tomu v právu správním. Rozdílné je pouze to, že se v případě trestního práva subjektem výkladu na místo správního orgánu stává orgán činný v trestním řízení, ve většině případů je pak výklad neurčitého pojmu v intencích rozhodnutí soudu.

Přestože v soukromoprávním vztahu není autoritativního interpreta, který by užitý neurčitý právní pojem s jeho rozsahem jednoznačně vymezil, instančně definoval a tedy i správně aplikoval, realizují se neurčité právní pojmy i v odvětví soukromého práva. Některé se vyskytují sporadičtěji než v právu veřejném, u jiných je výskyt enormní (neurčitý právní pojem *<bez zbytečného odkladu>* se v zák. č. 40/1964 Sb., obč. zákoníku, ve znění zák. č. 428/2011 Sb., vyskytuje 44 krát.) Z podstaty soukromoprávního vztahu vyplývá, že neurčitý pojem může nabývat vícera oprávněných výkladů, avšak nedojde-li ke konsensu subjektů soukromoprávního vztahu, nemůže být v tomto vztahu norma obsahující takovýto pojem řádně aplikována, což se může v konečném důsledku stát i předmětem soukromoprávního sporu. Proto až soud v občanskoprávním řízení může podat závazný a autoritativní výklad neurčitého pojmu. Tuto fázi výkladu lze rovněž čistě formálně zpodobnit s procesem interpretace neurčitého pojmu správním orgánem. Srov.:

§ 695 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění zák. č. 428/2011 Sb.: „*Pronajímatel je oprávněn provádět stavební úpravy bytu a jiné podstatné změny v bytě pouze se souhlasem nájemce. Tento souhlas lze odeprít jen z **vážných důvodů.***“

§ 711 odst. 2 písm. a) téhož zákona: „*Pronajímatel může vypovědět nájem bez přivolení soudu, jestliže nájemce nebo ti, kdo s ním bydlí, přes písemnou výstrahu hrubě porušují **dobré mravy v domě.***“

§ 127 odst. 1 téhož zákona: „*Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by **nad míru přiměřenou poměrům** obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv.*“

Použití neurčitého právního pojmu v soukromoprávní či trestněprávní oblasti je ze strany normotvůrce zamýšleno obdobně jako v oblasti správního práva. Neurčitým pojmem odkazuje na všechny možné skutečnosti, které pro daný případ mohou nastat, ale neboť je nelze taxativně ani jinak definičně v právním předpise vymezit, užije se právě neurčitého pojmu a ponechává se na subjektu interpretace (správní orgán, orgán činný v trestním řízení, subjekt soukromoprávního vztahu), aby zhodnotil, zda se daný jev nachází v množině denotátů k danému pojmu a zda jej lze pod normu s tímto pojmem subsumovat, či nikoli.

3.3.4 V tabulce č. 1 načrtněme orientační přehled vybraných a nejčastěji citovaných neurčitých pojmů a pouze pro srovnání a pro zajímavost uvedme i jejich přibližný výskyt ve vybraných předpisech (nejen správního) práva.

Tab. 1	SŘ	ZEIK	ZPr	StZ	DŘ	TZ	TŘ	OZ	NOZ	OSŘ
Bez zbytečného odkladu	6	7	16	14	1	2	30	44	190	11
Dobrá víra	9	0	0	0	0	0	1	13	61	0
Dobré mravy	0	0	3	0	0	1	0	11	17	1
Důležitý zájem	0	0	2	1	0	1	4	0	4	3
Důvody zvláštního zřetele	0	0	1	0	0	0	1	7	10	4
Nápadný/hrubý /zjevný/zřejmý výrazný nepoměr	1/1/ 1/0/ 0	0	0	0	0/1/ 1/0/ 0	0/5/ 0/0/ 0	0/0/ 0/1/ 0	0/1/ 0/0/ 0	0/4/ 0/1/ 1	0/1/ 0/0/ 0
Nebezpečí z prodlení	6	1	0	5	4	0	6	0	6	7
Nepřiměřený způsob	0	1	3	0	0	1	0	3	0	1
Obecný zájem	0	0	7	44	0	7	2	7	0	2
Odůvodněný případ	0	0	0	13	3	0	4	1	7	5
Oprávněný zájem	8	1	6	3	0	2	1	2	14	2
Přiměřená míra	0	1	0	0	0	0	0	3	8	0
Vážná újma	7	0	0	0	1	10	0	0	4	0
Vážný důvod/ závažný důvod	7/4	0	12/2	3/8	0/6	3/5	1/14	10/2	28/14	13/5
Veřejný pořádek	0	2	0	0	0	13	0	0	8	0
Veřejný zájem	21	9	1	0	1	1	3	4	11	1

Tab. 1

3.4 Neurčité pojmy invariantní a variantní, generické a specifické

3.4.1 (*Repetitio*) Vraťme se opět zpátky k procesu a způsobu interpretace neurčitých pojmů: Interpretace právních pojmů je takový rozumový proces, který jednomu takovému konkrétnímu pojmu přidělí jistý jazykový a právní obsah, tento obsah pak ohraničuje množinu mimoprávních a mimojazykových skutečností, které lze pod obsah tohoto pojmu coby jeho rozsah podřadit. U pojmů neurčitých není na rozdíl od pojmů určitých tato množina striktně definována a nelze tak jednoznačně určit, zda danou skutečnost lze danému pojmu podřadit či nikoli. Definovat takovou množinu je čistě v intencích interpreta. Výše jsme ukázali, že nalezení obsahu daného pojmu je závislé na zapojení takového pojmu do konkrétního textu a právě tímto zapojováním se abstraktní jazykový význam pozměňuje a nabývá konkrétních a rozličných smyslů.

Některé neurčité pojmy jsou však vůči takovému situačnímu zapojování do jednotlivých právních předpisů resistantní a napříč celým souborem právních předpisů nabývají vždy stejného či velice podobného smyslu. Teorií interpretativní sémantiky řečeno, při svém situačním ukotvení v textu neaktualizují žádná situačně podmíněná aferentní sémata. Takovou skupinu pojmenujeme **INVARIANTNÍ NEURČITÉ PRÁVNÍ POJMY**: K této třídě vědomě zařadíme např.: *veřejný zájem, obecný zájem, veřejný pořádek, dobrá víra, dobré mravy, aj.*; srov.:

pojmy
invariantní

§ 85 odst. 2 písm. a) zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zák. č. 303/2013 Sb.: „*Správní orgán může odkladný účinek odvolání vyloučit, jestliže to naléhavě vyžaduje **veřejný zájem***“

§ 6 odst. 4 zák. č. 254/2001 Sb., vodní zákon, ve znění zák. č. 150/2010 Sb.: „*Vodoprávní úřad může obecné nakládání s povrchovými vodami rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy bez náhrady upravit, omezit, popřípadě zakázat, vyžaduje-li to **veřejný zájem***“

Veřejný zájem je neurčitý právní pojem obsahově vždy totožný, proto se ani jeho rozsah, ačkoli je jen těžko pojmenovatelný, nemění. Jakákoli skutečnost, která se za veřejný zájem v jedné oblasti považuje, považuje se za něj v každém oboru a v každém právním odvětví a tedy i každém právním předpisu, dokud sama o sobě veřejným zájmem v daném sociálním prostředí prostě nepřestane být. Obsahově se tento pojem nemění. Zůstává ale nelehkým úkolem stanovit, co veřejný zájem v daný okamžik je, k tomu však ještě dále.

Jako protiklad proti pojmům invariantním postavme tzv. **NEURČITÉ PRÁVNÍ POJMY VARIANTNÍ**. A právě zcela opačným způsobem se realizují v jednotlivých právních textech a ustanoveních. Jejich usouvztažnění v konkrétním předpise pozměňuje jejich význam zásadním způsobem a neurčité pojmy mohou vždy nabývat ojedinelého smyslu dle daného konkrétního předpisu. Na takovéto pojmy jsme ukázali již výše v kapitole 3.1.2, jako další typické příklady můžeme zvolit např. neurčitý pojem *bez zbytečného odkladu, přiměřený způsob, zřejmý omyl aj.*, srov.

pojmy
variantní

§ 316 odst. 1 zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zák. č. 303/2013 Sb.: „Zaměstnanci nesmějí bez souhlasu zaměstnavatele užívat pro svou osobní potřebu výrobní a pracovní prostředky zaměstnavatele včetně výpočetní techniky ani jeho telekomunikační zařízení. Dodržování zákazu podle věty první je zaměstnavatel oprávněn **přiměřeným způsobem** kontrolovat.“

§ 2 odst. 2 písm. a) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zák. č. 306/2013 Sb.: „Přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací **přiměřeným způsobem** přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem...“

Nedokážeme vyložit tento pojem, přiměřený způsob představuje inu obecné jednání, které je v jisté situaci prostě adekvátní, každopádně jeho výklad bude jiný v každém z výše uvedených případů. Totéž jednání, např. i zásah do práv chráněných zákonem, může být v jednom z ustanovení interpretováno jako přiměřené, v druhém již nikoli.

3.4.2 Neurčitý právní pojem je ve většině případů syntagma adjektivního atributu (veřejný, vážný, přiměřený, dobrý, zjevný atp.) se substantivním jádrem (*zájem, důvod, míra, mravy* atp.). To, co z velmi obecného substantiva vytváří neurčitý právní pojem, je jeho rozšíření o zmíněný, rovněž velmi obecný přívlastek, načež se mohou objevit i rozličné méně či více pravděpodobné kombinace (*přiměřený zájem, dobrý zájem, vážný zájem, zjevný zájem*). Takto primárně vzniknuvší neurčitý pojem pojmenujme **GENERICKÝ NEURČITÝ PRÁVNÍ POJMEM**. V praxi se však takový pojem mnohdy rozšiřuje dále a konkretizuje se v jednotlivých předpisech usouvztažením do nového syntagmatu, který označme jako tzv. **SPECIFICKÝ NEURČITÝ PRÁVNÍ POJEM**. *Míra je přiměřená poměrům, ale i okolnostem; dobré mravy v domě jsou jiné než dobré mravy na pracovišti a vážná újma na životním prostředí je jiná než vážná újma účastníka řízení.*

pojmy
generické

pojmy
specifické

Specifikací neurčitého pojmu tak dochází k dalšímu zúžení rozsahu neurčitého pojmu, nehledě na fakt, že se každý specifický pojem může znovu dále specifikovat a sám se tak stane pojmem generickým. Abychom vůbec byli s to o pojmu stanovit, zda je specifický, či generický, je nezbytné, aby se právě takové dva pojmy vyskytovaly v právním řádu proti sobě v příznakové opozici, z nichž jeden pojem je vůči tomu druhému určitým způsobem specifikován. Nenalezneme-li k libovolnému neurčitému pojmu jeho oponenta, je irelevantní (neřkuli i nemožné) určit, zda se jedná o pojem generický či specifický, neboť toto jejich příznakové postavení je navzájem podmíněno.

3.4.3 Zatímco rozdělení neurčitých pojmů mezi pojmy invariantní a variantní je založeno na jejich čistě formálních vlastnostech, tj. potenci obsahově se podmiňovat v textu, rozlišování pojmů generických a specifických vychází z jejich vnějších obsahových hodnot a následně z jejich vzájemného kontrastu. Typologicky tak můžeme rozlišit neurčité pojmy do čtyř tříd na základě kombinace výše vymezených druhů: rozlišujeme neurčité pojmy 1° *invariantní generické*, 2° *variantní generické*, 3° *invariantní specifické* a 4° *variantní specifické*.

1° Příklady **INVARIANTNÍCH POJMŮ GENERICKÝCH** jsme uvedli hned několik. Ačkoli Ústavní soud ČR neuznává námi zvolenou terminologii, je patrné, že se ztotožňuje s procesem a způsobem výkladu pojmů této třídy. Srov.

„Veřejný zájem v konkrétní věci by měl být zjišťován v průběhu správního řízení na základě poměrování nejrůznějších partikulárních zájmů, po zvážení všech rozporů a připomínek. Z odůvodnění správního rozhodnutí pak musí zřetelně vyplynout, proč veřejný zájem převážil nad řadou jiných partikulárních zájmů. Veřejný zájem je třeba nalézt v procesu rozhodování o určité otázce (typicky např. o vyvlastňování) a nelze jej v konkrétní věci a priori stanovit. Z těchto důvodů je zjišťování veřejného zájmu v konkrétním případě typicky pravomocí moci výkonné a nikoliv zákonodárné.“³⁶

V rozhodnutí Ústavního soudu nenalezneme zmínku o jakékoli kontextem podmíněné interpretaci *veřejného zájmu*, nýbrž sám takový pojem analyzuje všeobecně, vymezuje jej obecně proti nejrůznějším partikulárním zájmům z jakékoli oblasti. Tímto rozhodnutím zároveň ukazuje způsob, jak se s aplikací takové normy, která *veřejný zájem* obsahuje, má správní orgán vypořádat a jak si má určit, co za *veřejný zájem* považovat a co nikoli.

2° To je jednoznačným protikladem k praktickému vykládání **GENERICKÝCH POJMŮ VARIANTNÍCH**, což jsme výše ukázali a analyzovali na příkladech pojmů *nebezpečí z prodlení* (kap. 3.1.2) nebo *přiměřený způsob* (kap. 3.4.1). Naši hypotézu můžeme podložit i analýzou pojmu *zřejmý omyl* uvedeného v § 8 odst. 1 písm. a) zák. č. 344/1992 Sb., katastrální zákon,³⁷ již podal ve svém rozsudku NSS ČR:

„Vyčerpávající definice slovního spojení „zřejmý omyl“ dosud v judikatuře ani v odborné literatuře provedena nebyla, ostatně taková definice by byla velmi obtížná. Neurčitý pojem zřejmý omyl je tudíž potřeba vykládat vždy v souvislosti s konkrétním případem.“³⁸

...naší teorií řečeno, diferencně v situačně ukotveném textu.

3° INVARIANTNÍ SPECIFICKÉ POJMY jsou nejméně zastoupenou třídou neurčitých pojmů. Jako názorný případ můžeme uvést neurčitý pojem *veřejný pořádek v obci*, který se tak specifikuje vůči *veřejnému pořádku* s generickým významem (viz výše) a jehož užití vyplývá např. z ustanovení:

§ 10 zák. č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zák. č. 303/2013 Sb.: *„Povinnosti může obec ukládat v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku; zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranství v obci jsou takové činnosti zakázány,....“*

4° VARIANTNÍ SPECIFICKÉ POJMY představují poslední námi vymezenou třídu neurčitých pojmů. Jedním z mnoha příkladů je např. *závažné narušení veřejného pořádku*. Tento neurčitý specifický pojem v naší teorii postavme oproti pojmu *závažné narušení coby* pojmu

³⁶ Nález ÚS ČR ze dne 28. 06. 2005, *K návrhu na zrušení § 3a zák. č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, ve znění pozdějších předpisů*, Sp.zn./Čj.: Pl. ÚS 24/04, in 327/2005 Sb.n.u.US; N 130/37 Sb. NU s. 641

³⁷ cit. *„Na písemný návrh vlastníka nebo jiného oprávněného nebo i bez návrhu opraví katastrální úřad chybné údaje katastru, které vznikly zřejmým omylem při vedení a obnově katastru,“*

³⁸ Rozsudek NSS ČR ze dne 17. 1. 2008, *Katastr nemovitostí: zřejmý omyl při obnově a vedení katastru*. Sp.zn. As 40/2007 in Sb. NSS, N 2098/2010, s. 747

generickému do příznakové opozice. Tento generický pojem byl bohužel v tomto případě rozšířen o další neurčitý pojem *veřejný pořádek*, mohl by však být rozšířen i o pojem určitý (např. *závažné narušení dodávek ropy*). Skutečnost nasvědčující tomu, že se v tomto případě opravdu nespécifikuje *veřejný pořádek*, nýbrž *závažné narušení*, je i ta, že výsledný pojem je variantní, což vyplývá i z rozsudku Nejvyššího správního soudu:

„[17] Rozšířený senát se nedomnívá, že by ke všem těmto ustanovením zákona, jež se zmiňují o veřejném pořádku, bylo možno přistupovat jednotně. Při výkladu pojmu „veřejný pořádek“ je tak nutné na tento pojem nahlížet nejen v kontextu určitého zákona a jeho účelu, ale rovněž v kontextu daného ustanovení, a zkoumat účel přímo dotčeného ustanovení, okolnosti jeho vzniku a původu apod.... [20] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se žalovaným i městským soudem, že ačkoliv bylo odsouzení pro shora uvedený skutek zahlazeno, nebrání to žalovanému v tom, aby totéž jednání hodnotil pro účely řízení o žádosti o povolení trvalého pobytu jako závažné porušení veřejného pořádku“³⁹

Na tomto místě musíme pouze formálně citát judikátu Nejvyššího správního soudu upravit, resp. uvést na pravou míru. NSS neanalyzoval při svém rozhodování „veřejný pořádek“ obecně, jak je v citátu nešťastně uvedeno, zabýval se (což vyplývá z bližšího čtení) zcela správně otázkou, co je jeho závažné narušení, a pouze na tento výklad nahlížel v kontextu zákona a jeho jednotlivých ustanovení. A explicitně pak konstatuje, že je takový pojem zapotřebí vykládat v souvislostech konkrétního textu, ba dokonce konkrétního ustanovení, což jen dokládá i naši teorii.

Shrneme-li závěrem naše poznatky, můžeme konstatovat následující: Je-li správní orgán vázán zásadou přiměřenosti uvedenou v § 2 odst. 4 správního řádu a musí-li dbát toho, aby při rozhodování *skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly*, musí si uvědomit rozdíl mezi pojmem invariantním a variantním, a tedy i to, zda jej bude interpretovat s ohledem na jeho obvyklý výklad pouze v daném předpise (tak u variantních pojmů) bez ohledu na jeho výskyt v jiných předpisech, nebo musí vzít v úvahu jeho ustálený výklad napříč celým právním řádem, tedy např. výklad orgánů či soudů ze zcela odlišného právního odvětví (tak u invariantních pojmů). Uvědomění si této dichotomie je pro správný výklad neurčitýho pojmu zásadní! A má-li interpretující subjekt neurčitý pojem opravdu řádně vyložit, musí si zodpovědět i tu otázku, zda se jedná o pojem generický, nebo specifický v případě, že se takové dva pojmy opozičně vyskytují, přičemž je především nesmí zaměňovat, a dokonce ani nesmí jeden od druhého odvozovat. Specifický neurčitý pojem nabývá bez pochyb vlastního smyslu a jeho provázanost s pojmem generickým je vždy čistě formální. A v žádném případě nesmí zanedbat tu otázku, zda se opravdu jedná o neurčitý pojem a zda je tudíž vůbec oprávněn jej volně vykládat.

³⁹ Rozsudek NSS ČR o kasační stížnosti ze dne 06. 02. 2013, *Pobyt cizinců: závažné narušení veřejného pořádku*. Sp.zn. 1 AS 175/2012 34 in Sb. NSS, N 2835/2013, s. 624

4. **Conclusio: Neurčité pojmy – otázky a úkoly**

Jistě jsme předmět neurčitých pojmů nevyčerpali v celé jeho šíři, a to ani v rovině teoretické ani rovině praktické. Pouze jsme převzali některé teoretické poznatky a aplikovali je na problém výkladu neurčitých pojmů v českém právu. Jistě stojí za hlubší analýzu zjistit, jakým způsobem správním orgánům napomáhají k výkladu a k aplikaci norem s neurčitými pojmy jednotlivé judikатурní instance. V práci jsme nenarazili na případ, kdyby Ústavní soud ČR nebo Nejvyšší správní soud ČR podaly jasný výklad neurčitého pojmu v jeho obecné rovině. Jistě proto, že sami uznávají, že to učinit nelze. Každý judikát se proto zaměřuje primárně na daný konkrétní případ, přesto mnohdy dané rozhodnutí svým způsobem ukazuje jistou metodologii a vhodný rozumný postup pro každou příští interpretaci dotčeného pojmu. To jsme názorně předvedli na výkladu *veřejného zájmu* Ústavním soudem ČR. Dále by stálo za námahu prověřit naši teorii pouhou statistickou studií, zda lze všechny neurčité pojmy opravdu kategorizovat způsobem, jakým jsme v práci na základě našich kritérií navrhli, čímž by se mohla naše předkládaná teorie prověřit, upravit či prostě vyvrátit. A pokud ano, reflektuje se tato teorie i v praxi? Rozhodují soudy a správní orgány, byť třeba nevědomě, v souladu s námi vymezenými podmínkami řádného výkladu? Uvědomují si vždy antagonismus pojmů variantních a invariantních? Nezaměňují při výkladu pojmy specifické a generické? Ponechme nesplněný úkol detailní analýzy byť jen jednoho neurčitého pojmu, rozsah takové analýzy závratně přesahuje rozsah této práce, ač by pro ni byl nesmírným přínosem. A vezmeme-li v úvahu funkci neurčitých právních pojmů v českém právním prostředí, jakožto i samotnou podstatu tohoto prostředí (tedy práva coby v textu kodifikované instituce), můžeme oprávněně předpokládat, že neurčité právní pojmy nebudou výsadou českého právního prostředí ani zvláštností českého jazyka, ba naopak. Jakékoli právní prostředí založené na stejných institucionálních rysech (tj. v našem případě právo evropského, tedy kontinentálního charakteru) může těchto pojmů ve stejné funkci i míře plně využívat, proto by mohla případná komparativní studie prokázat i tu skutečnost, že jsou neurčité pojmy v kontinentálním právu bytostně podmíněny, neboť by bez nich samo nedokázalo pružně reagovat na rozličnou mimoprávní realitu a nedokázalo by tak řádně splnit svoji funkci právě v té formě, v níž se realizuje.

Résumé:

Das Recht stellt in jeder Gesellschaft eine ausgebildete Institution dar, die neben der realen Welt steht und primär zu deren Bewertung dient. Es ist zugleich nötig zu sagen, der Bewertungsprozess beeinflusst rückwärts diese wirkliche Welt. Das Recht wird in unserer europäischen Kultur von einer Textsammlung dargestellt und das Verstehen der Texte (Gesetze) bedeutet auch das Vermögen der Bewertung. Ein Gesetz ist nichts mehr als ein unglaublich umfangreiches Zeichen, das die rechte und richtige Welt bezeichnet. Jedes kleinere Zeichen – d.h. auch die unbestimmten Rechtsbegriffe, deren Interpretation das Thema dieser Arbeit war, müssen in Zusammenhang des ganzen Textes interpretiert werden. Und weil jeder Text eine spezifische Form und eine spezifische Funktion hat, müssen diese Form und Funktion bei dem Verstehensprozess in Betracht genommen werden. Wir haben über Gattungs- und Situationsverankerung des Textes gesprochen.

Die Bedeutung der unbestimmten Rechtsbegriffe geht also von dem Kontext aus, so ein Begriff erhält von den anderen kontextuellen Einheiten neue Bedeutungszüge (sog. Semata) und sogar seine ursprünglichen Züge können in dem Kontext verschwinden. Nur auf diese Weise muss der Inhalt (Intension) jedes Begriffs interpretiert werden. Der Inhalt eines unbestimmten Begriffs hat so eine Eigenschaft, dass der Interpret nicht eindeutig angeben kann, ob das bewerte Phänomen der realen Welt von diesem Begriff benannt ist, oder nicht. Und dies ist der Kern von Definition des unbestimmten Rechtsbegriffs. Seinen Umfang (Extension) festzustellen kommt nur auf die Kompetenz des Interpretationssubjekts an.

In der Arbeit hat man angedeutet, dass der Umfang von dem Inhalt limitiert ist, und weiter gezeigt, dass unbestimmte Rechtsbegriffe in vier Kategorien nach ihren Eigenschaften eingliedert werden können, und dies beeinflusst rückwärts auch den Prozess der Interpretation. Man darf dabei die Kategorien, also die Eigenschaften außer Betracht nicht lassen.

Anotace:

Navrhovaná práce s názvem *Interpretace neurčitých pojmů ve správním právu* představuje jeden z možných přístupů k interpretaci v právu v obecné míře. Na příkladu neurčitých právních pojmů a za užití některých teoretických prvků francouzské interpretativní sémantiky a české strukturalistické lingvistiky navrhuje sjednocení právních výkladových metod. Neurčité pojmy jsou v práci definovány jako pojmy s nejednoznačně definovaným a definovatelným rozsahem, který se tak vymezuje oproti interpretovatelnému obsahu. Nedefinovatelný rozsah je tak zároveň podstatnou podmínkou pro vytvoření kategorického paradigmatu neurčitého pojmu. Na příkladech je ukázáno, že, ač rozsahem nedefinovatelné, lze neurčité pojmy na základě jejich jistých imanentních vlastností i rozumně kategorizovat, což se rekurzivně vrací i ke způsobu jejich výkladu.

Klíčová slova: *interpretace, neurčitý pojem, interpretativní sémantika, správní právo, správní uvážení, diferenční interpretace,*

The present thesis *Interpretation of Uncertain Concepts in Administrative Law* offers one of the possible universal approaches to the interpretation in law. The thesis proposes a unification of all legal interpretation methods by example of Uncertain Legal Concepts and using some theoretical elements of the French Interpretative Semantics and Czech Structural Linguistics. In the thesis, the uncertain concepts are defined as legal terms with an ambiguously determined and determinable extension which opposes to the interpretable intension. Undefined extension is the critical condition for the categorical paradigm of the uncertain concepts. The examples illustrate the possibility of the categorization of the uncertain concepts on the basis of their certain immanent properties. The categorization can be used during the interpretation.

Keywords: *interpretation, uncertain concept, administrative law, interpretative semantics, structural linguistics, discretion in administrative law, difference interpretation;*

Seznam použité literatury:

- BAŽIL, Zdeněk. *Neurčité právní pojmy a uvážení při aplikaci norem správního práva: (se zvláštním zřetelem na judikaturu bývalého čl. nejvyššího správního soudu)*. 1. vyd. Praha: Karlova univerzita, 1993, 78 s. ISSN 0231-8601.
- HARVÁNEK, Jaromír et al. *Teorie práva*. 3 dotisk 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, 2002, 341 s. ISBN 80-210-1791-0
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 875 s. ISBN 978-80-7400-049-2
- HLAVÁČ, Ivo. Slova a věci: Rozhovor s Michelelem Foucaultem. In *Literární texty*, 2000, Dostupné z: <http://www.inext.cz/texty/No20/rozhovor.html>, [vid. 06. 05. 2013]
- HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 348 s. ISBN 9788073803032.
- HOSKOVEC, Tomáš. Formální morfologie litevštiny ve funkčním popisu jazyka. In *Baltské jazyky v proměnách metod*. Brno: Masarykova universita, 2008, s. 155-171, 17 s.
- HOSKOVEC, Tomáš. Poetika a filologie. (Úvodní přednáška kolokvia poetický Cikháj v Brně). In *Linguistica online*. [www.phil.muni.cz/linguistica], 2013. ISSN 1801-533. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/hoskovec/hos-001.pdf>, [vid. 17. 10. 2013]
- HROCH, Jaroslav; KONEČNÁ Magdalena; HLOUCH Lukáš. *Proměny hermeneutického myšlení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 419 s. ISBN 9788073252311
- KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 1990, 128 s. ISBN 8020501525
- KARLÍK, P.; NEKULA, M.; PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, 604 s. ISBN 807106484X
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, 162 s. ISBN 807082140X
- MATHESIUS, Vilém. Řeč a sloh. In: *Čtení o jazyce a poezii*. Družstevní práce v Praze, 1942, 505 s.
- MOORE. G. E. The Conception of Intrinsic Value. In: Moore. G. E. *Philosophical Studies*, 1922. [www.ditext.com]. Dostupné z: <http://www.ditext.com/moore/intrinsic.html> [vid. 17.10.2013]
- PEREGRIN, Jaroslav. *Filosofie pro normální lidi*. Praha: Dokořán, 2008, 142 s. ISBN 978-80-7363-192-5
- PUKL, Rostislav. *Interpretace práva a právní argumentace v soudní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 148 s.

- RASTIER, F. *Sens et textualité*. Paris: Hachette, 1989, 287 s. ISBN 2010144538
- RASTIER, François. *Sémantique interprétative*. 2e éd., cor. et augm. Paris: Presses universitaires de France, 1996, 284 s. ISBN 2130474047
- SAUSSURE, Ferdinand de. *Cours de linguistique générale*. Paris : Payot & Rivages, 1995, 520s. ISBN 2228889423
- SOVA, Radim. *Aktuální členění izotopie*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 180 s.
- ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň, jazyk příběh interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 205 s. ISBN 978-80-210-5464-6

Seznam použité legislativy a judikatury:

Zdroj: aplikace ASPI, Copyright © 2000 -2013 Wolters Kluwer ČR, a.s.,

- zák. č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění zák. č. 241/2013 Sb.,
- zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zák. č. 103/2013 Sb.,
- zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění zák. č. 458/2011 Sb.,
- zák. č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zák. č. 184/2011 Sb.,
- zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zák. č. 167/2012 Sb.,
- zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění zák. č. 45/2013 Sb.,
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zák. č. 105/2013 Sb.,
- zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zák. č. 428/2011 Sb.,
- zák. č. 254/2001 Sb., vodní zákon, ve znění zák. č. 150/2010 Sb.,
- zák. č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění zák. č. 257/2013 Sb.,
- zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění zák. č. 214/2013 Sb.,
- zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zák. č. 303/2013 Sb.,
- zák. č. 183/2006 Sb., stavební zákon, ve znění zák. č. 350/2012 Sb.,
- zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zák. č. 241/2013 Sb.,
- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014);
- zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zák. č. 306/2013 Sb.;
- náleží ÚS ČR ze dne 29. 05. 1997, *Svoboda a rovnost v důstojnosti a právech*. Sp. zn.: III. ÚS 31/97, in Sb.n.u.US, N 66/1997, s. 149
- náleží ÚS ČR ze dne 28. 06. 2005, K návrhu na zrušení § 3a zák. č. 114/1995 Sb., o *vnitrozemské plavbě, ve znění pozdějších předpisů*. Sp.zn.: Pl. ÚS 24/04, 327/2005 Sb.n.u.US; N 130/37 Sb. NU, s. 641
- rozsudek NSS ČR ze dne 19. 07. 2004, *Azyl a neurčitý právní pojem*, Sp. zn.: 5 Azs 105/2004 – 72 in Sb.NSS, N 375/2004, s. 980;
- rozsudek NSS ČR ze dne 17. 1. 2008, *Katastr nemovitostí: zřejmý omyl při obnově a vedení katastru*. Sp.zn.: 1 As 40/2007 in Sb. NSS, N 2098/2010, s. 474
- rozsudek NSS ČR ze dne 06. 02. 2013, *Pobyt cizinců: závažné narušení veřejného pořádku*. Sp.zn.: 1 AS 175/2012 34 in Sb. NSS 2835/2013, s. 624

Seznam použitých zkratk:

- DŘ:** daňový řád (zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění zák. č. 458/2011 Sb.);
- NOZ:** občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014);
- OSŘ:** občanský soudní řád (zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zák. č. 41/2013 Sb.);
- OZ:** občanský zákoník (zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zák. č. 428/2011 Sb.);
- SŘ:** správní řád (zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zák. č. 167/2012 Sb.);
- StZ:** stavební zákon (zák. č. 183/2006 Sb., stavební zákon, ve znění zák. č. 350/2012 Sb.);
- TŘ:** trestní zákon (zák. č. 40/2009 Sb., trestní řád, ve znění zák. č. 259/2013 Sb.);
- TZ:** trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění zák. č. 45/2013 Sb.);
- ZEIK:** zákon o elektronických komunikacích (zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění zák. č. 214/2013 Sb.);
- ZPr:** zákoník práce (zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zák. č. 155/2013 Sb.);

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Vlastní překlad cizojazyčných pramenů

Příloha č. 2: Zadání bakalářské práce

Překlad k poznámce č. 3:

Mým hlavním cílem v této práci je pokusit se přesněji definovat nejdůležitější otázku, která, pokud vím, je předmětem disputací v souvislosti s kterýmikoli hodnotovými predikáty, nehledě na to, zda jsou, nebo nejsou predikáty subjektivními. Existují tři hlavní případy, ve kterých tato polemica nastane. Objeví se zaprvé v souvislosti s pojetím „správného“ a „špatného“ a úzce spojeným pojetím „povinnosti“ nebo toho, „co má být učiněno.“ Zadruhé se objevuje v souvislosti s pojmem „dobré“ a „špatné“ v tom smyslu těchto slov, v němž tyto pojmy, které tato slova vyjadřují, jsou zcela odlišné od pojmů „správné“ a „chybné“, ale v nichž je nepopiratelné, že musí být předmětem etiky. A konečně se s ohledem na jisté estetické hodnoty objevují pojmy jako je „krásný“ a „ošklivý“, nebo „dobrý“ a „špatný“ ve smyslu, v jakém jsou užívány při práci s uměním, a zároveň v tom smyslu, kdy otázka, co je dobré a špatné, přísluší estetice, nikoli etice.